

ADÖLESAN EVLİLİKLERİN SAĞLIĞA ETKİLERİ

HEALTH EFFECTS OF ADOLESCENT MARRIAGE

Ar.Gör. Esra ARDAHAN*

Doç.Dr. Hatice YILDIRIM SARI*

*İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı adölesan evliliklerin sağlık üzerine etkilerinin açıklanmasıdır. Adölesan evlilikler dünyada yaygın olarak görülmele birlikte özellikle sosyoekonomik düzeyi ve eğitim oranı düşük ailelerde genellikle kız çocukları arasında görülen bir sorundur. Eğitimsizlik, yoksulluk, bazı kültürel ve dini özellikler, savaşlar, göçler gibi faktörlerin etkisiyle oluşabilmektedir. Bu evliliklerin kişiler üzerinde, depresyon, intihar düşüncesi, eğitimsizlik, şiddet görme, sosyal izolasyon, özgüven yetersizlikleri gibi psikososyal sonuçlarının yanı sıra, kontraseptif kullanmama, çok sayıda doğum, hipertansif bozukluklar, eklemisi-preeklamsi, enfeksiyon gibi fizyolojik sonuçları da olabilmektedir. Bu denli sağlık problemlerine neden olan bir sorunun önlenmesi için toplumun bilinçlendirilmesi, yasal düzenlemeler yapılması, adölesanların eğitimine önem verilmesi gibi önlemler alınmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Adölesan, evlilik, hemşirelik.

ABSTRACT

The purpose of this study is to explain the effects on the health of adolescents in marriage. Although adolescent marriages seen very common in the world, it especially becomes a problem in low socioeconomic status and education rate among the girls. Illiteracy, poverty, some cultural and religious characteristics, wars and migration can be the reason of adolescent marriages. As well as psychosocial outcomes such as inadequacy of self-esteem, depression, suicidal thoughts, illiteracy, exposure to violence, social isolation; this marriages also may have physiological consequences such as lack of contraceptive use, multiple births, hypertensive disorders, eclampsia-preeclampsia and infection. In order to prevent such a problem which may cause health problems, measures such as constituting awareness in the community, making legal arrangements and emphasis on adolescent education must be taken.

Key words: Adolescents, marriage, nursing.

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü tarafından 10-19 yaş grubu adölesan olarak tanımlanmaktadır (Gözlüpirinçoğlu 2014). Yaklaşık olarak dünyada 1.2 milyar adölesan yaşamaktadır ve adölesanların %90 kadarı gelişmekte olan ülkelerde yaşamını sürdürmektedir. Adölesan dönemi; fiziksel, ruhsal, sosyal büyüme ve gelişmenin hızlı yaşandığı ve eğitime odaklanılan, yetişkinlikte gerekli olacak becerilerin geliştirilmesi gereken bir dönemdir. Ancak özellikle gelişmişlik düzeyi düşük olan ülkelerde yaşayan adölesan kızlar için; önceden ayarlanmış ve/veya gerçekleştirilmeye zorlandıkları evlilikler nedeniyle adölesanların gelişimi olumsuz yönde etkilenmektedir (Erulkar 2013).

Uluslararası standartlar ve kurumlarca belirlenmiş olan evlilik yaşı alt sınırı 18 ve bu yaşın altında yapılmış olan, bireyin gelişimini tamamlamadan gerçekleştirilen evlilikler “erken evlilik ya da çocuk evliliği” adını almaktadır (Aydemir 2011). Erken yaşta yapılan evlilikler toplumsal eşitsizliği sürdürürken ekonomik özgürlükleri de kısıtlamakta ve sahip olabilecekleri hayat seçeneklerini azaltmaktadır. Erken evliliklerin; çocuk hakkı, kadın hakkı ve insan hakkı ihlali olduğu bildirilmektedir (Aydemir 2011). Bu derleme; adölesan evlilikler ve bu evliliklere bağlı olarak görülen sorunların incelenmesi amacıyla hazırlanmıştır.

ADÖLESAN EVLİLİKLERİN GÖRÜLME SIKLIĞI

Erken evliliklere dünyanın her yerinde sıklıkla rastlanmaktadır (Motil ve ark. 1997). Çocuk hakları ihlali açısından hem kız hem erkek çocukları ilgilendiriyor olmakla birlikte genellikle kız çocuklarının erkeklere kıyasla daha kısa süre eğitim alması, erkek çocuklarından daha erken yaşta evlendiriliyor olması ve bu evliliklerin olumsuz sonuçlarının kızları daha fazla etkiliyor olmasından dolayı çalışmalar bu cinsiyete yoğunlaşmış durumdadır (Raj ve ark.2009).

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu tarafından hazırlanan 2013 Dünya Nüfusunun Durumu Raporu’nda 2011-2020 yılları arasında dünyada 18 yaşından küçük 140 milyon ve üzeri sayıda kız çocuğunun evli olacağı ve 50 milyonunun da 15 yaşından küçük olacağı tahmininde bulunulmuştur (Dünya Nüfusunun Durumu Raporu 2013). Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ise; 2010-2030 yılları arasında sadece Güney Asya’da 130 milyon kız çocuğunun erken yaşta evlendirileceğini öngörmüştür (Seella ve Audinatayana 2000). Kayıtlara geçirilmeyen yasadışı evlilikler de düşünülecek olursa bu sayının daha da artacağı hesaplanmaktadır (Dünya Nüfusunun Durumu Raporu 2013).

Dünya Nüfusunun Durumu Raporu’nda (2013) çocuk gelinlerin görülme sıklığına bakıldığında; en fazla oranın Afrika ve Orta/Güney Asya ülkelerinde olduğu görülmüş ve çocuk gelin oranlarıyla ülkelerin sosyoekonomik düzeyleri arasında doğrudan bir ilişki saptanmıştır. Nijer, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Nepal, Bangladeş, Pakistan, Afganistan, Hindistan gibi sosyoekonomik ve eğitim düzeyi düşük olan ülkelerde 18 yaşın altındaki kız çocuklarının yaklaşık %50’sinin evlendirildiği belirtilmektedir (Jensen ve Thornton 2003; Mensch ve ark. 2005).

Treffers tarafından yapılan bir çalışmada Amerika'da; adölesan evlilik sayısının diğer gelişmiş ülkelerin yaklaşık 2-15 katı olduğunu belirtmişlerdir (Treffers 2003). Özcebe ve Biçer tarafından yapılmış bir çalışmada Avrupa'da adölesan gebelik oranının ortalama olarak % 0.2 civarında olduğu, erken evliliklerin en az görüldüğü ülkenin ise %0.4 ile İsviçre olduğu belirlenmiştir (World Marriage Patterns, 2000). UNICEF 2014 verilerinde; Türkiye'de adölesan evlilik oranının %14 olduğu ve genellikle kırsal kesimlerde gerçekleştirildiği belirtilmiştir (Türkiye'de Çocukların Durumu Raporu 2011). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2013 verileri incelendiğinde Türkiye'de evli olan kadınların %16'sının 15-19 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Türkiye'de bütün bölgelerde erken evlilik görülmekle birlikte Batı bölgelerinde %3 olan bu oranın Güney, Orta ve Doğu bölgelerinde %6 olduğu görülmektedir (TNSA 2013). Ailelerin; erken evliliklerin yasadışı olduğunu bildikleri için kayıt dışı olarak evlilikleri gerçekleştirmeleri, istatistiki bilgilerin eksik tutuluyor olması gibi sebeplerle erken evlilik sayısının daha da fazla olduğu tahmin edilmektedir. Evlilik oranlarının yüksek olmasına karşın gebelik oranının düşük olduğu görülmüştür. TNSA 2013 verileri incelendiğinde Türkiye'de 15-19 yaş arası kadınların yaklaşık olarak %97'sinin çocuk sahibi olmadıkları saptanmıştır (TNSA 2013).

ADÖLESAN EVLİLİKLERİN NEDENLERİ

Erken yaşta evliliklerin sebepleri incelendiğinde; eğitim düzeyinin düşük olması, ataerkil toplum, yanlış bilinen dini inançlar, yoksulluk, aile içi şiddet gibi unsurlar göze çarpmaktadır. Ülkemizde erken yaşta evlilikler uzun yıllardan beri var olmasına rağmen toplumun bazı kesimleri tarafından bir sorun olarak algılanmamaktadır. Evliliği meşru kılan kaynaklardan en önemlisinin "toplumsal kabul görme" olduğu düşünüldüğünde; erken evliliklerin de toplumda kabul görüyor olmasının sonucunda erken evliliğin bir problem olmadığı düşünülmektedir. Ataerkil ve geleneksel toplum yapısının yanında ekonomik sorunlar, düşük eğitim düzeyi, aile içi şiddet, savaşlar, doğal afetler, evlilik dışı gebe kalma gibi nedenlerle erken evliliklerin normalleştirildiği ifade edilmektedir (Gözlüpirinçoğlu 2014).

Türk toplumunun evlilikle ilgili görüşü incelenecek olursa genellikle erkeklerin eğitimlerini tamamlayıp askere gitmeleri ve ardından da evlenmeleri şeklinde bir tutum olduğu görülmektedir. Bu tutum erkeklerin kadınlara kıyasla daha geç yaşta evlenmeleri ile sonuçlanmaktadır (Erken Yaşta Evlilikler Hakkında İnceleme Yapılmasına Dair Rapor 2010). Buna karşın kız çocukları eğitim-öğretim hayatlarını daha erken yaşta sonlandırmaktadırlar. Erken Yaşta Evlilikler Hakkında İnceleme Yapılmasına Dair Raporu'nda (2010) nişanlanma ya da evlilik sebebiyle eğitimini sonlandıran 693 öğrenciden 675 tanesinin kız ve 18 tanesinin erkek öğrenci olduğu belirtilmiştir.

Göçler, savaşlar, afetler gibi durumların sonucunda yaşam şartları değişmiş ailelerin karşılaşabildiği yoksulluk durumu da erken evliliklerin ekonomik sebeplerinden birisi olarak düşünülebilir. İstanbul'da çok göç alan ve sosyoekonomik düzeyin çok düşük olduğu bir bölgede gerçekleştirilen araştırmada ortalama evlilik yaşı 15 yaş olarak bulunmuştur (Karakaya ve Gençalp 2009). Kalabalık ve çocuk

sayısının fazla olduğu bazı ailelerde kız çocukları genellikle bir an önce evlendirilmek istenebilir. Bu sayede hem evde bakılması gereken kişi sayısı azalmakta hem de başlık parası yöntemi kullanılarak evlilik yoluyla gelir elde edilmektedir (Gözlüpirinçoğlu 2014). Ekonomik sebeplere bir başka örnek de gelin olarak eve getirilen kız çocuğunun evin işlerinde emeğinin kullanılabilmesidir. Bazen de kız çocukları baba evlerinde maruz kaldıkları kötü muamele veya ekonomik problemlerden kurtulma amacıyla da evliliği birer kurtuluş olarak görebilmektedirler (Türkiye’de Aile Yapısı Araştırması 2011). “Namusa leke gelmesi”, “dedikodu çıkması” gibi kavramların da evliliğe sebep olduğu görülebilmektedir. “Evde kalmış/kapıda kalmış” gibi sıfatların kuma olarak verilen ya da kimsenin evlenmek istemediği kızlar için kullanılması, evliliklerin erken yaşlara çekilmesine neden olabilmektedir (BM World Marriage Patterns 2000). Kültürel farklılıklara göre evlilik uygulamalarında da çeşitlilikler görülmektedir. Bu uygulamalar beşik kertmesi, kan bedeli, berdel, kuma, levirat (Bir erkeğin ölen büyük erkek kardeşinin ya da başka bir yakın hısımının dul kalan karısı ile evlenebilmesini ya da evlenmesi gerektiğini benimseyen evlilik düzeni) , sorarat (Bir erkeğin, karısı sağken ya da öldükten sonra, karısının kız kardeşiyle evlenmesi) gibi kavramlarla kendini göstermektedir (School ve ark.1994). Bazı kültürel farklılıkların etkisiyle aileler kız çocuklarını belirli bir süre için kendilerine emanet edilmiş kişiler olarak görmekte ve asıl hayatın kocalarının yanında başlayacağını düşünmektedirler (Gözlüpirinçoğlu 2014). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2013 verileri incelendiğinde ülkemizde 15-19 yaş arası evliliklerin yaklaşık %30’unda resmi nikah olmadığı görülmektedir (TÜİK 2013).

Kişileri erken evliliğe iten bir diğer sebep de yetersiz eğitim olarak düşünülebilir. Yeterli eğitim almamış ailelerin çocuklarının da genellikle uygun eğitim alamadığı ve sonucunda da erken yaşlarda evlendirildikleri görülmektedir. TNSA 2013 verilerinde kadının eğitimi ve sosyoekonomik durumunun evlilik yaşıyla orantılı olduğu görülmektedir. Veriler incelendiğinde erkek çocuklar arasında okula devam etme oranlarının kız çocuklarına kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür. Cinsiyetler arasındaki eğitim farkı yaşla beraber artmakta ve adölesan dönemde farklılık göze çarpmaktadır (TNSA 2013). Ülkemizde adölesan erkekler arasındaki okullaşma oranı %20 civarındayken kızların okullaşma oranı yaklaşık % 17 civarındadır (Özkazanç ve Saylan 2008). Cinsel taciz ya da tecavüze uğramış olan kızların da tecavüz eden kişi ya da herhangi birisiyle ivedi olarak evlendirilmesi ya da kaçma-kaçırılma gibi olaylar da erken evliliğe sebep olarak gösterilebilir (Erken Yaşta Evlilikler Hakkında İnceleme Yapılmasına Dair Rapor 2010).

ADÖLESAN EVLİLİKLERİN SAĞLIĞA ETKİLERİ

Bilim insanları 14-19 yaş grubunu toplumsal açıdan yeterli olgunluğa ulaşmamış bir grup olarak sınıflandırmaktadır. Bu grubun gerekli toplumsal gelişimi gösteremediği ve toplumsal değerlere optimal uyumu sağlayamadığı konusunda görüşler vardır. Bu uyum gösterme problemleri sonucunda evliliğe zorlanan kız çocuklarında arkadaşlarından uzaklaşma, özgüven yetersizlikleri, sosyal izolasyon gibi sorunlar açığa çıkabilmektedir (Gözlüpirinçoğlu 2014).

Ergenler yaşları itibariyle evliliklerinde fiziksel şiddete maruz kalma durumunda kendilerini suçlayabilirler ve eşlerini haklı görebilirler. Benin’de, 18 yaşından küçük evli adölesanlar arasında, çocuk bakımını ihmal ettiğinde, kocasından izin almadan dışarıya çıktığında, kocasıyla tartıştığında, kocasıyla cinsel ilişkiye girmeyi reddettiğinde, yemeği yaktığında kocasının fiziksel şiddet uygulamakta haklı olduğunu düşünenlerin oranı; daha büyük yaştaki kadınların oranından yüksek bulunmuştur (Jensen ve Thornton 2003).

Bedensel, sosyal ve psikolojik olarak henüz gelişmemiş olan bir adölesan, evlilik sorumluluğuyla büyük bir risk alabilmektedir. Kendisinden iyi bir gelin/damat ya da anne/baba olmasını bekleyen kişilerin var olması durumunda psikolojik olarak sorunlar yaşayabilmektedir. Etiyopya’da yapılan bir çalışmaya göre; 10-17 yaş arasında olan ve erken evlilik yapmış olan kız çocuklarında intihar düşüncesi artmaktadır. Yapılan araştırmada evli-nişanlı olan ya da evlilik teklifi almış olan adölesan kızlarda son üç ay içinde intihar düşüncesinin, evlilik sürecinde yer almamış adölesan kızlara göre iki kat daha yüksek olduğu bulunmuştur (Gage 2013). İntihar eğilimleri üzerine Amerika ve Türkiye örneklerinin karşılaştırıldığı bir çalışmada; Türkiye’de intihar oranlarının Amerika’dan az olmasına rağmen; cinsiyet arasındaki farklılıklara bakıldığında Türkiye’de kadınlarda intihar oranının erkeklerden daha fazla olduğu ve bu oranın %50’sinin 24 yaşın altındaki kadınlarda görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bu farkın sebepleri incelendiğinde ise; evliliğe zorlanma, erken evlilik yaşı, eğitimsizlik ve namus cinayetleri gibi faktörler göze çarpmaktadır (Coşkun ve ark. 2012). Reunion Adası’nda yapılan bir çalışmada ise adölesan annelerde psikososyal sorunların (intihar girişimi, akut alkol veya uyuşturucu zehirlenmesi, psikiyatrik sorunlar, fiziksel istismar) daha fazla olduğu görülmüştür (Iacobelli ve ark. 2014).

Eşin hareketlerini kontrol etme ve şiddet uygulama oranlarının kız çocuğunun eğitim düzeyi, yaşadığı yer, etnik durumu, ekonomik statüsü gibi faktörler iyileştirilmiş olsa bile yetişkin evliliklerinden daha fazla olduğu belirlenmiştir (Nasrullah ve ark. 2014a). Hindistan’da 15 yaşın altındaki kadınlar arasında yapılan bir incelemede; kadınların markete gitmek, ailesini ya da arkadaşlarını ziyaret etmek için kocalarından izin almak zorunda oldukları ve %43’ünün para biriktirmelerinin yasak olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Jensen ve Thornton 2003). Kolombiya’da yaşayan adölesan evli kadınların durumu incelendiğinde; kocası tarafından sadakatsizlikle suçlanma, kız arkadaşlarıyla buluşmak için izin alamama, ailesiyle iletişim kurmasının kısıtlanması, gittiği yerler için izin alma zorunluluğu, başka bir kadın için terk edilmek, çocuklarını görememek, ekonomik desteği geri çekmekle tehdit edilme oranları 18 yaşından büyük evli kadınlarla karşılaştırıldığında anlamlı farklı bulunmuştur (Jensen ve Thornton 2003).

Nasrullah ve arkadaşları tarafından yapılmış olan bir çalışmada yetişkin evliliklere kıyasla çocuk evliliklerinde ağır fiziksel ve duygusal şiddete maruz kalma oranlarında anlamlı artış olduğu görülmüştür (2014a).Bangladeş’te yapılan bir başka çalışmada ise; cinsel şiddet ile adölesan evlilikler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamakla birlikte, fiziksel şiddet ve erken evlilik ilişkisi anlamlı bulunmuştur (Rahman ve ark. 2014) Konuyla ilgili Hindistan’da 15-49 yaş aralığındaki kadınların şiddete maruz

kalma durumunu inceleyen bir çalışmada; katılımcıların %58'inin 18 yaşın altındaki evli kız çocukları olduğu ve %35'inin de fiziksel şiddete maruz kaldığı görülmüş, yapılan analizlerle kız çocuklarının fiziksel şiddetle karşılaşma riskinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Raj ve ark. 2010).

Fizyolojik olarak da yeterli olgunluğa ulaşmamış olan kız çocuğunun bedeni hamilelik ve doğum gibi bir yükte başa çıkamayabilir. Hindistan'da çocuk yaşta evliliklerin kadınların doğurganlık paterni üzerindeki etkilerinin araştırıldığı bir çalışmada; ilk çocuk öncesinde kontraseptif kullanmama, çok sayıda doğum, 24 ay içinde tekrar hamile kalma, çoklu istenmeyen gebelikler, gebeliği sonlandırma ve geri dönüşsüz kontraseptif yöntemlerin kullanım oranı yüksek bulunmuştur (Raj ve ark. 2009). On dört yaş ve altında evlenmiş ve çocuk sahibi olmuş olan kadınların 14-18 yaş arasında evlenmiş çocuk sahibi olmuş kadınlara kıyasla üreme sistemi problemi yaşama riskinin daha fazla olduğu görülmüştür (Gage 2013). Bu durumun sebepleri arasında da üreme sisteminin ve vücudun çocuk sahibi olmaya hazır olmayışından kaynaklanan hipertansif bozukluklar, eklemsi, preeklemsi ve post-partum kanama, sistemik enfeksiyon, endometrit görülme riskinin daha fazla olması vardır (Chatterjee 2011; Ganchimeg 2014).

Adölesan gebeliklerde gebelik sayısı, doğum sayısı, tekrar gebe kalma süresi ve morbiditenin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Iacobelli ve ark. 2014). Birleşmiş Milletler tarafından 2013 yılında hazırlanmış olan Dünya Nüfusunun Durumu Raporu'nda her yıl yaklaşık olarak 200 kız çocuğunun geçirdikleri gebelik komplikasyonları nedeniyle kaybedildiği belirtilmiştir (Dünya Nüfusunun Durumu Raporu 2013). Erken yaşta başlamış olan cinsel hayatın bir diğer riski de cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusudur. Evliliklerin ergenlerde enfeksiyonlar, HIV/AIDS ve serviks kanseri görülme riskini arttırdığı bilinmektedir. Yaşı kendisinden çok daha büyük olan erkeklerle evlendirilen kız çocuklarında da, cinsel organların anatomik açıdan uyumsuzluğuna bağlı olarak vajinal travmalar görülebilmektedir (Gözlüpirinçoğlu 2014).

Erken yaşta evlilik sadece anneyi değil adölesan anneden doğacak olan çocuğu da olumsuz yönde etkilemektedir. Adölesan annelerin dünyaya getirdiği çocuklarda; düşük doğum ağırlıklı bebek, zor-ölü doğum, prematüre doğum, ani bebek ölümü sendromu, istismar gibi komplikasyonların görülme sıklığında artışlar olmaktadır (Gözlüpirinçoğlu 2014). 2014 yılında Tayvan'da yapılan bir çalışmada; 20-25 yaş, 16-19 yaş ve 15 yaşından küçük annelerden oluşan üç ayrı grupta dünyaya gelen bebekler incelendiğinde; 15 yaşından küçük annelerden dünyaya gelen bebeklerde intrauterin gelişme geriliği ve preterm doğum görülme oranı diğer gruplardaki annelere göre daha fazla bulunmuştur (Huang ve ark. 2014). Adölesan annelerden doğan çocuklarda diyare görülme ihtimali daha fazladır. Bu bulgunun nedenleri incelendiğinde sadece sosyoekonomik düzeyde düşüklük ve eğitimsizlik değil aynı zamanda vücutlarının gelişimlerini tamamlayamamasından dolayı adölesan annelerin sütlerinin besin içeriğinin de besleyici ve enfeksiyonlara karşı koruyucu olmadığı görülmüştür (Nasrullah ve ark. 2014b). Adölesan annelerin sütlerinin miktar olarak yetişkin annelerden az olduğu ve sodyum oranının daha yüksek olduğu

belirtilmektedir (Motil ve ark. 1997). Ayrıca beş yaş altı çocuklarda ölüm ve hastalık oranları incelendiğinde bu çocukların büyük çoğunluğunun annelerinin çok genç yaşta evlenmiş olduğu ortaya çıkmıştır (Nasrullah ve ark. 2014b).

ADÖLESAN EVLİLİKLERİN HUKUKSAL BOYUTU

Türk Medeni Kanunu'nda 124. madde evlenmek için azami yaşı 17 yaşın doldurulması olarak belirlemiş ve 18 yaşın altında yapılan tüm evlilikleri "Erken evlilik" olarak tanımlamıştır. (Erken Yaşta Evlilikler Hakkında İnceleme Yapılmasına Dair Rapor 2010). Yine Türk Medeni Kanunu'na göre; erginlik 18 yaşın doldurulmasıyla başlar ve evlenme kişiyi ergin kılar. Ancak bazı hallerde 15 yaşını dolduran çocuk, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilir. Reşit olma yaşının 18 yaş olduğu düşünüldüğünde; reşit olmayan bir kişinin evlenebilmesi için 17 yaşını doldurmasının yanı sıra ailesinin yazılı iznine de ihtiyaç vardır. 17 yaşını doldurmamış olan adölesanların ise ailelerinin ve kendilerinin yazılı izni olsa dahi evlilik yapmaları olağanüstü durumlar haricinde mümkün kılınmamıştır. Maddede bahsedilen olağanüstü durumlar; kadının hamile ya da çocuk sahibi olmasıdır (Türk Medeni Kanunu 2001). Sonuç olarak ülkemizde aile izni olmadan evlenmek için gereken yasal alt sınır 18, aile izni ve mahkeme kararıyla yasal alt sınır ise 16 yaştır.

Türk Ceza Kanunu incelendiğinde çocuk gayri resmi olarak evlenecek olan erkek için 103. ve 104. madde kapsamında çocuğun şikayeti aranmaksızın bir cezalandırılma olduğu görülmektedir. Ayrıca, bu evliliğe destek veren, ceviz veren yasal temsilci, veli ya da vasi için de azmettiren kişi olarak Türk Ceza Kanunu'nun 38. maddesi kapsamında aynı ceza öngörülmektedir (Türkiye Cumhuriyeti Ceza Kanunu 2004). Uluslararası mevzuat incelendiğinde ise Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ve Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde de erken yaşta evliliklerin yasal olarak kabul edilmemesine ve çocuğun korunmasına yönelik maddeler yer almaktadır (Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi 1979).

SONUÇ

Ülkemizde ve dünyada erken evlilikler sık görülen bir sorundur ve bu önemli sorunun adölesanın sağlığı ve bebeğinin sağlığı üzerine olumsuz etkileri olabilmektedir. Medyada her gün karşılaşılan çocuk gelinler sorunu yıllar geçmesine rağmen hala varlığını korumaktadır. Ülkemizde de çocuk evliliklerini azaltmak adına bazı önlemler alınmış, çalışmalar yapılmıştır. Mayıs 2009'da Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından adölesan evlilikler konusunda çalışmak üzere bir alt komisyon oluşturulmuştur (Türkiye'de Çocukların Durumu Raporu 2011). Toplumun tüm üyeleri çocuk evliliklerini önlemek ve yetişkin evliliklerini teşvik etmek için işbirliği yapmalıdır. Erken evlilikler sebebiyle kız çocuklarının yalnızca fiziksel değil aynı zamanda psikolojik ve sosyal sağlıkları da zarar görebilmektedir. Bu zararın sonucunda toplumsal gelişme de olumsuz etkilenebilmektedir. Çözümde toplumun tüm bireyleri aktif görev almalı ve sektörel işbirliğine gidilmelidir. Adölesan evlilikleri önlemek için; toplum bilinçlendirilmeli ve yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Toplumsal bilincin kazandırılması adına ailelerin adölesan evliliklerin sakıncaları konusunda

bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Sağlık profesyonelleri, öğretmenler, din adamları ve medya aracılığıyla toplum bilgilendirilmeli ve erken evliliklerin olası zararları anlatılmalıdır. Sadece yetişkinlere değil, erken evlilikten en çok yara alan/alacak olan adölesanlara da okul yaşamları boyunca erken evliliğin zararları anlatılmalıdır. Askerlik dönemi boyunca erkeklere de erken evliliğin zararları anlatılabilir. Erken evliliklerin sebepleri arasında yer alan yoksulluğun önlenmesi ile erken evlilikler de ortadan kaldırılabilir (Gottschalk 2007). Evlenme yaşı alt limiti konusunda kanunlarda yer alan farklılıklar düzeltilmelidir. Çocukların eğitime devamlılığını arttıracak düzenlemeler yapılmalıdır. Kadının eğitim seviyesinin artması, çalışma yaşamına katılması gibi değişen nedenlere paralel olarak aile içindeki konumu ve çocuk yetiştirmeadaki etkileri de değişim gösterebilir (Aktaş ve ark., 2008). Hemşireler adölesan sağlığı konusuna eğilerek, adölesanların sağlık eğitimini öncelikli konular arasına alarak, onların sağlıklı bir şekilde yetişkinliğe geçişlerine destek olabilirler.

KAYNAKLAR

- Aktaş E, Teksöz E, Ocakçı AF. Ailede Kadınının Değişen Rolünün Çocuk Sağlığına Etkisi ve Aile Merkezli Bakımın Önemi . Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi 2012; 28 (1) : 73-8. Retrieved October, 2015 from <http://hemsirelik.ege.edu.tr/files/cilt28sayil-2012.pdf>
- Aydemir, E. Evlilik mi evcilik mi? Erken ve Zorla evlilikler: Çocuk gelinler. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Raporu no: 11-08. 2011;Retrieved August 25, 2014, from <http://www.usak.org.tr/dosyalar/diger/bgoflciPmdxlmVsAMuEFTi0FIP4JiQ.pdf>http://www.usak.org.tr/images_upload/files/11-08%20evlilik%20mi%20evcilik%20mi.pdf
- Chatterjee P. India Grapples with its Child Marriage Challenge. The Lancet 2011; 378: 1987-8. Retrieved January 11, 2015, from [http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/?term=Chatterjee++P.+\(2011\).+India+grapples+with+its+child+marriage+challenge.+The+Lancet%2C+378%3A+1987-1988](http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/?term=Chatterjee++P.+(2011).+India+grapples+with+its+child+marriage+challenge.+The+Lancet%2C+378%3A+1987-1988)
- Coskun M,Zoroğlu S,Ghaziuddin N. Suicide Rates Among Turkish and American Youth: A Cross-Cultural Comparison. Arc Suicide Res 2012; 16 (1):59-72. Retrieved December 28, 2014, from <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/22289028> doi: 10.1080/13811118.2012.640612.
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. 1989. Retrieved January 14, 2015, from http://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23c.html
- Erken Yaşta Evlilikler Hakkında İnceleme Yapılmasına Dair Rapor. 2010. Retrieved December 28, 2014 from www.tbmm.gov.tr
- Erulkar A. Adolescence Lost: The Realities of Child Marriage. Journal of Adolescent Health 2013; 52 (5): 513-4. Retrieved October 26, 2014, from <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1054139X13001249> doi: 10.1016/j.jadohealth.2013.03.004.
- Gage AJ. Association of Child Marriage with Suicidal Thoughts and Attempts Among Adolescent Girls in Ethiopia . Journal of Adolescent Health 2013; 252 (5): 654-6. Retrieved December 30, 2014, from <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1054139X12007987> doi: 10.1016/j.jadohealth.2012.12.007

- Ganchimeg T, Ota E, Morisaki N, Laopaiboon M, Lumbiganon P, Zhang J, Yamdamsuren B, Temmerman M, Say L, Tunçalp Ö, Vogel JP, Souza JP, Mori, R. Pregnancy and Childbirth Outcomes Among Adolescent Mothers: A World Health Organization Multicountry Study. WHO Multicountry Survey on Maternal Newborn. *International Journal of Obstetrics and Gynecology* 2014; 121 (1): 40-8. Retrieved January 11, 2015, from <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/24641534> doi: 10.1111/1471-0528.12630.
- Godha D, Hotchkiss DR, Gage AJ. Association between Child Marriage and Reproductive Health Outcomes and Service Utilization: A Multi-Country Study from South Asia. *The Journal of Adolescent Health* 2013; 52 (5):552-8. Retrieved December 26, 2014, from <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1054139X13000773> doi: 10.1016/j.jadohealth. 2013 .01.021
- Gottschalk N. Uganda: Early Marriage as a Form of Sexual Violence, *Forced Migration Review* 2007; 27: 51-3. Retrieved December 28, 2014, from <https://books.google.com.tr/books?id=rpn6yHQhRGMc&>
- Gözlüpirinçoğlu A. Ergen evlilikleri. In: Derman O, Kanbur N, Editor. *Ergen ve Riskler*. 1st ed. İzmir: 35 Ajans Matbaacılık; 2014. 85-90.
- Huang CC, Lin YC, Huang YT, Huang KH. Comparison of Medical Issues in Antenatal And Perinatal Periods in Early Youth, Adolescent, and Young Adultmothers in Taiwan: A 10-Year Nationwide Study. *BMC Pregnancy Childbirth* 2014; 4:14 (260) Retrieved December 30, 2014, from <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4129098/> doi: 10.1186/1471-2393-14-260.
- Iacobelli S, Robillard PY, Gouyon JB, Nichols M, Boukerrou M, Barau G, Bonsante F. Longitudinal Health Outcome and Wellbeing of Mother-Infant Pairs After Adolescent Pregnancy in Reunion Island, Indian Ocean. *Int J Gynaecol Obstet* 2014; 125 (1):44-8. Retrieved January 12, 2015 from <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0020729213006747> doi: 10.1016/j.ijgo.2013.09.029.
- Jensen R, Thornton R. Early Female Marriage in The Developing World. *Gender and Development* 2003; 11 (2): 9-19. Retrieved January 15 2015, from <http://www.khubmarriage18.org/sites/default/files/100.pdf>
- Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi. 1979. Retrieved January 14, 2015, from http://www.unicef.org/turkey/cedaw/_gil8.html
- Karayaka E, Gençalp NS. Sosyoekonomik Düzeyi Düşük Bölgede Yaşayan Adölesan Evli Kadının Üreme Sağlığı Sorunları, Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi 2009; 6 (1): 34-40. Retrieved January 10, 2015, from http://www.journalagent.com/kuhead/pdfs/KUHEAD_6_1_34_40.pdf
- Marrying Too Young End Child Marriage. 2012. Retrieved January 03, 2015 from <http://www.unfpa.org/public/home/publications/pid/12166>
- Mensch B, Singh S, Casterline J. Trends in the Timing of First Marriage Among Men And Women in The Developing World, *Population Council* 2005; 202:1-54 Retrieved January 08, 2015 from <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.175.7458&rep=rep1&type=pdf>
- Motil KJ, Kertz B, Thotathuchery M. Lactational Performance Of Adolescent Mothers Shows Preliminary Differences from that of Adult Women. *J Adolesc Health* 1997; 20 (6):442-9. Retrieved January 07, 2015 from <http://jhl.sagepub.com/content/23/4/362.refs>
- Nasrullah M, Zakar R, Zakar MZ. Child Marriage and its Associations with Controlling Behaviors and Spousal Violence Against Adolescent and Young Women in Pakistan. *Journal of Adolescent Health* 2014a; 55(6):804-9. Retrieved October 18, 2014, from <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1054139X14002729> doi: 10.1016/j.jadohealth .2014. 06. 013.

- Nasrullah M, Zakar R, Zakar MZ, Krämer A. Girl-child Marriage and its Association with Morbidity and Mortality of Children Under 5 Years of Age in A Nationally-Representative Sample of Pakistan. *Journal of Pediatrics* 2014b; 164 (3): 639-46. Retrieved December 18, 2014, from [http://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0022-3476\(13\)01426-1](http://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0022-3476(13)01426-1) doi: 10.1016/j.jpeds.2013.11.017
- Özcebe H, Biçer BK. An Important Female Child and Woman Problem: Child Marriages. *Turk Arch Ped* 2013; 48: 86-93. Retrieved January 03, 2015, from <http://www.turkpediatriarsivi.com/sayilar/195/buyuk/86-93-ing.pdf> doi: 10.4274/tpa.1907
- Özkazanç A, Saylan F. Gendered Power Relations in the School: Construction School Girls in a Turkish High School. *International Journal of Social Sciences* 2008; 3 (1) Retrieved December 25, 2014, from <http://kasaum.ankara.edu.tr/files/2013/03/alevfevziye-gender.pdf>
- Rahman M, Hoque MA, Mostofa MG, Makinoda S . Association between Adolescent Marriage and Intimate Partner Violence: A Study of Young Adult Women in Bangladesh. *Asia Pac J Public Health* 2014; 26 (2): 160-8. Retrieved December 18, 2014, from <http://aph.sagepub.com/content/26/2/160.full.pdf+html> doi: 10.1177/1010539511423301.
- Raj A, Saggurti N, Lawrence D, Balaiah D, Silverman JG. Association between Adolescent Marriage and Marital Violence Among Young Adult Women in India. *Int J Gynaecol Obstet* 2010; 110 (1): 35-9. Retrieved December 29, 2014, from <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0020729210000937> doi: 10.1016/j.ijgo.2010.01.022.
- Raj A, Saggurti N, Balaiah D, Silverman JG. Prevalence of Child Marriage and its Effect on Fertility and Fertility-Control Outcomes of Young Women in India: A Cross-Sectional, Observational Study. *The Lancet* 2009; 373: 1883-89. Retrieved December 29, 2014, from <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2759702/pdf/nihms120358.pdf> doi:10.1016/S0140-6736(09)60246-4
- Salvi V. Child marriage in India: A Tradition with Alarming Implications. *The Lancet* 2011; 373 (9678):1826-27. Retrieved January 02, 2015, from <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0140673609604529#> doi:10.1016/S01406736(09)60452-9
- Scholl TO, Hediger ML, Belsky DH. Prenatal Care and Maternal Health During Adolescent Pregnancy: A Review and Meta-Analysis. *J Adolesc Health* 1994; 15 (6): 444-56. Retrieved January 02, 2015, from <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/7811676>
- Seella J, Audinatayana N. Determinants of Female Age at First Marriage in Tamil Nadu :An Analysis of NFHS DATA. *The Journal of Family Welfare* 2000; 46 (2): 25-32. Retrieved November 28, 2014, from <http://www.popline.org/node/244539>
- State of World Population. 2013. Retrieved January 13, 2015, from <http://www.unfpa.org/publications/state-world-population-2013>
- Türkiye Cumhuriyeti Ceza Kanunu. 2004. Retrieved January 14, 2015, from <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.aspx?MevzuatKod=1.5.5237&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch&Tur=1&Tertip=5&No=5237>
- Türkiye Cumhuriyeti Medeni Kanunu. 2001. Retrieved January 14, 2015, from <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.aspx?MevzuatKod=.5.4721&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>
- Türkiye'de Aile Yapısı Araştırması. 2011. Retrieved January 16, 2015, from <http://www.cocukhaklarizleme.org/wp-content/uploads/turkiyenin-aile-yapisi-arastirmasi-2011.pdf>
- Türkiye'de Çocukların Durumu Raporu. 2011. Retrieved January 14, 2015, from [http://www.izmiriplanliyorum.org/static/upload/file/turkiye'de_cocuklarin_durumu_raporu_\(2011\).pdf](http://www.izmiriplanliyorum.org/static/upload/file/turkiye'de_cocuklarin_durumu_raporu_(2011).pdf)

- Türkiye İstatistik Kurumu. 2013. Retrieved January 02, 2015, from [http://www.tuik.gov.tr /PreHaber Bultenleri.do?id=16056](http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16056)
- Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması .2013. Retrieved January 02, 2015, from http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TNSA_2013_ana_rapor.pdf
- Treffers PE. Teenage Pregnancy: A Worldwide Problem, *Ned Tijdschr Geneesk* 2003; 147:2320-25. Retrieved January 05, 2015, from <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/14669537>
- World Marriage patterns, United Nations, Population Division, Department of Economic and Social Affairs .2000. Retrieved January 16, 2015, from [www.un.org/ esa/ population/ publications/ worldmarriage /worldmarriagepatterns2000](http://www.un.org/esa/population/publications/worldmarriage/worldmarriagepatterns2000)